7 клас

Дієприслівниковий зворот

Стрембицька Л.А.

ЗГАДАЙМО!!!

Дієприслівник – особлива форма дієслова, незмінна, закінчується на суфікси -учи, -ючи, - ачи, -ячи, -ши, -вши.

Дієприслівник означає додаткову дію

У реченні з дієприслівниковим зворотом обов'язково повинен бути ***підмет*** – особа, яка виконує дії, - основну (***присудок***) і додаткову (***дієприслівник чи дієприслівниковий зворот***).

Приклад: ***Виглядаючи сина, мати раз по раз виходила на вулицю.***

Підмет – ***мати***, присудок і основна дія – ***виходила***,
додаткова дія - ***виглядаючи сина***-
дієприслівниковий зворот

При використанні дієприслівникового звороту в реченні слід пам’ятати, що:

основна дія, виражена дієсловом-присудком, і ***додаткова дія***, виражена дієприслівником, відносяться до ***однієї*** особи або предмета

Нерідко дієприслівниковий зворот вживається в односкладовому певно-особистому реченні, в тому числі і при дієслові у формі наказового способу

можливе вживання дієприслівникового звороту в безособовому реченні при інфінітиві

Дієприслівник та дієприслівниковий зворот в реченні виконують роль обставин способу дії та виділяються комами, незалежно від місця в реченні.

Не виділяється одиничний дієприслівник, який стоїть одразу ж після присудка та дієприслівник в складі фразеологізму.

Приклади:

Працює спустивши рукави

У тестах до ЗНО є речення, в яких допущено помилки при вживанні дієприслівників. Як правило, це речення без підмета, або основна і додаткова дія не стосуються однієї особи. Виправити їх можна, замінивши недоречний зворот підрядним реченням чи узгодивши дії і особу.

Приклади: ***Відчинивши вікно, мені стало холодно.***

Немає підмета та основної дії-дієслова.

Відчинивши вікно, я змерз.

На письмі дієприслівниковий зворот **завжди** виділяють комою незалежно від його місця в реченні:

Вони стали на поріг, шукаючи очима дівчину.

Шукаючи очима дівчину, вони стали на поріг.

Вони, шукаючи очима дівчину, стали на поріг.

Якщо два чи більше дієприслівникових звороти стоять поряд, вони є однорідними обставинами, між ними ставимо кому. Кому не ставимо, якщо дієприслівникові звороти з'єднані неповторюваним сполучником:

Крутячи старий коловорот і в криницю нахиливши лиця, опускали цинкове відро.

Дієприслівникові звороти-фразеологізми, які стоять після дієслів, комами не виділяють:

Сидіти склавши руки.

Якщо виражений фразеологізмом дієприслівниковий зворот стоїть перед дієсловом-присудком, його виділяють комою:

Склавши руки, сидіти.

Одиничний дієприслівник не виділяють комами, якщо він стоїть після дієслова-присудка і має значення обставини способу дії:

Ідуть співаючи дівчата.

Виділяють комою одиничний дієприслівник, якщо він означає додаткову дію до дієслова-присудка:

Буйний вітер замовк, пролетівши.

Потрібно бути обережними і при вживанні дієприслівникового звороту в безособових і невизначено-особистих реченнях, тобто реченнях, що не містять підмета.

Прикладом такої помилки може бути наступна синтаксична конструкція:

Закінчивши школу, випускників розподілили працювати на завод

У безособовому реченні дієприкметник може бути включений наступним чином

На їх прекрасні особи можна дивитися годинами, не відриваючи очей

У цьому випадку всі граматичні норми будуть дотримані, оскільки особа, яка вчиняє як головну, так і побічну дію, відсутня. Можна використовувати його і в певно-особистих реченнях, тобто тих, що містять підмет, виражене особистим займенником першої чи другої особи (***я, ми, ти, ви***). Наприклад;

Мені потрібно зробити цю роботу якнайшвидше, використовуючи всі можливі матеріали

Тренувальні вправи. Перебудуйте речення, замінюючи частину складного речення дієприслівниковим зворотом

Після того як шахіст зробив перший хід, він уже не сподівався на виграш.

Учні впевнено розв'язували задачі, тому що добре підготувались до контрольної роботи.

Якщо не знаєш точного значення слова, звернись до тлумачного словника.

Розкрий орфографічний словник, коли сумніваєшся в написанні слова.

Якщо зустрінеш слово іншомовного походження, візьми словник іншомовних слів.

Прочитайте речення. Розставте необхідні розділові знаки. Розподіліть:

А - одиночний дієприслівник,

Б - дієприслівниковий зворот

І я заплакавши назад поїхав знову на чужину.
Співають ідучи дівчат а матері вечерять ждуть.
А я стою похиливши́сь думаю гадаю.
Там могили з буйним вітром в степу розмовляють розмовляють сумуючи.
Майнувши сірим хвостом дорога безшумно сховалася в зелені хлібів.
Зимовий вечір закуривши люльку розсипав зорі.

Відредагуйте речення

Спускаючись з гори, у мене зламалась лижа.
Міліціонер зупинив перебігаючого на червоне світло пішохода.
Йдучи по коридору, двері прочинилися.
Увійшовши в ліс, сонце сіло.
Простягнувши руку по ягоди, з куща почулося шипіння.
Підбігаючи до фінішу, нам аплодували глядачі.
Здавши прочитану книжку, бібліотекар порадив мені нову

Знайдіть обставини, виражені дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами, поясніть розділові знаки при них або їх відсутність.

1. Отак сплелись життя і пісня, переливаючись в одне (Б.-І. Антонич). 2. Сонце, досхочу накупавшись у хмарах і блакитних ополонках, струсонуло на сніги вінець проміння, кинуло на небосхил бузкові барви і легко впаялось у промерзлий край землі (М. Стельмах). 3. Натрудившися у квітні, перецвівши у маю, йдуть дерева передлітні в повінь лагідну свою (М. Рильський). 4. Плавці мчали до берега, захлинаючись водою, пробиваючись крізь кригу (Ю. Яновський). 5. Дівчина, стрепенувшись, підвела голову (О. Гончар). 6. Одарка як різала ножем хлібину, притиснувши до грудей, так і держить її отетерівши (Гр. Тютюнник). 7. Знітившись, я стаю на поріг (М. Стельмах). 8. Раділи люди встаючи (Т. Шевченко). 9. За вікном розсипаючись котилась зоря (М. Стельмах).

РЕФЛЕКСІЯ

- Ваші враження від уроку?
- Завдяки чому вдалося виконати завдання?
- Що, на вашу думку, було найлегше/найважче?
- Чи потрібні вам знання, які ви сьогодні одержали на уроці?
- Чи виправдались ваші очікування?

Домашнє завдання

Опрацюйте урок 39 підручника
виконайте письмово вправу 186